

VERITAS

Történetkutató Intézet és Levéltár

Tartalom

- VERITAS-est
- Hírek
- Olvasnivaló
- *Felkészülni! Vigyázz! Kést a szalámira! A Baloldali Blokk megalakulása*
- Macskazene
- *Tiszaeszlár előérzete a felső-szabolcsi református egyházmegyében (1880)*
- *A Rákosi-korszak ünnepei*
- Cikkajánló
- Adatkezelési tájékoztató

VERITAS-est

Világhatalmi érdekszféra-politika 1939-1947

Május 2-án, kedden, 18 órakor rendezzük a VERITAS-estek sorozat nyolcvanadik vitáját ***Világhatalmi érdekszféra-politika 1939-1947*** címmel. A témát **Hermann Róbert**, kutatócsoport-vezető moderálása mellett **Fülöp Mihály**, egyetemi tanár (NKE) és **Joó András**, intézetünk tudományos főmunkatársa vitatják meg.

[A vita ezen a linken is követhető](#)

Kép forrása: Wikimedia Commons

[Tovább a linkre](#)

Hírek

A V4 Építészeti Alapítvány által a Klebelsberg Emlékházban 2022. május 6-án **Ujváry Gábor** által tartott előadás írott változata *"Minden irányzatból az igazán tehetséges embereket kell kiválasztani"* Klebelsberg Kuno és a művészetpolitika címen jelent meg az *In memoriam Klebelsberg Kuno. A miniszter a művészetek emlékezetében* című kötetben.

A *Sopron vonzásában* című tanulmánykötetben **Hermann Róbert** *Hősök vagy megtért bárányok? Soproni 48-asok az 1848 december 16-i*

nagyszombati ütközetben, **Ujváry Gábor** *Határeset.* Nyugat-Magyarország és a magyar békefeltételek címmel publikált tanulmányt.

A Károli Gáspár Református Egyetem rektora, **Trócsányi László** kezdeményezésére alapított Szenczi Molnár Albert Díj célja, hogy erkölcsileg és anyagilag is támogassa az egyetem kutatási és oktatási eredményeit. A díjban részesült többek között **Hermann Róbert** és **Szakály Sándor**.

Olvasnivaló

Felkészülni! Vigyázz! Kést a szalámira! A Baloldali Blokk megalakulása

Éppen 1946. március 5-én, 77 évvel ezelőtt alakult meg ez a sajátos „kiszgaszdaellenes népfront”, amely a kommunista hatalomátvétel egyik lépcsőfokának számított. A kezdeti kiszorítósdiban a Magyar Kommunista Párt (MKP) mellett a Szociáldemokrata Párt (SZDP), a Nemzeti Parasztpárt (NPP) és a Szakszervezeti Tanács vett részt.

A második világháború utáni ismét megszállt Magyarországon a szovjetek csatlóspártjuk hatalomra juttatásával, és rendszerük átültetésével próbálták meg a hatalmukat biztosítani. Ez nem csak a sztálini diktatúra jellege miatt

történt meg, hanem azért is, mivel a több szállal a nyugat-európaihoz kapcsolódó magyar és más térségbeli államokban az uralom fenntartása másképpen nem sikerülhetett volna. A Szovjetunióknak nem volt olyan gazdasági vonzereje, amellyel úgy láncolhatta volna magához ezeket az államokat, mint ahogyan azt a másik oldalon az Amerikai Egyesült Államok tette. Amíg a szovjetek kénytelenek voltak kooperálni nyugati szövetségeseikkel, addig Magyarország esetében nem alkalmaztak olyan nyílt és erőszakos módszereket, mint a későbbiekben. Így kezdetben a Rákosi Mátyás vezette Magyar Kommunista Pártot támogatták sok esetben nem éppen demokratikusnak nevezhető módszerekkel.

Kép: Fortepan / Bojár Sándor

[Kiss Dávid teljes cikke itt olvasható el](#)

Macskazene

A magyar nyelv értelmező szótárának szócikke szerint: „Macskazene főnév (rosszalló [kifejezés]). Hamis, fülsértő zene. Ó rút macskazene. | Sipítózó... áriák. (Kosztolányi Dezső); valakinek bosszantására, kigúnyolására rendezett, füttyölésből, nyávogásból, fazekak összeveréséből stb. álló fülsértő zaj, lármázás, rendszerint éjjel, az illető ablaka alatt. Macskazenét ad valakinek.

Azzal fenyegették, hogy nagy népszerűsége után közel van hozzá, hogy macskazenét kapjon (Jókai Mór).”

A mára vagy minősítéssé, vagy zajos véleménynyilvánítássá szelídült fogalom eredetileg egy korántsem békés és/vagy humoros történeti jelenség. Valahol a mai Francia- és Olaszország határterületén, azonos nyelvet beszélők körében kell keresnünk a korabeli kifejezéssel charivari-nak nevezett szokás középkori gyökereit. Egy olyan szokásrendet jelölt, amellyel a közösség kifejezésre juttatta rosszállását azokkal szemben, akik megsértették a házasság szentségét, vétettek a nemi erkölcsök ellen, vagy egyszerűen ezzel fejezte ki a helyi társadalom nemtetszését az özvegyek újraházasodását illetően. A macskazene a farsangi szokások közé is bevonult, amikor élő macskákat is felléptettek a csúfolódások során – Mihail Bahtyinnak a középkori karneválok társadalmi hátteréről és a nevetés kultúrtörténetéről szóló kutatásai tárták föl mindezt.

Kép forrása: Wikimedia Commons/Charles-Joseph Traviès de Villers

[Kincses Katalin Mária teljes cikke itt olvasható el](#)

Tiszaeszlár előérzete a felső-szabolcsi református egyházmegyében (1880)

Írásom tárgya két cikk 1876-ból és 1880-ból. Ezek az írások segíthetnek megérteni, milyen állapotok uralkodtak a Felső Tisza-vidéken és Felső-Szabolcsban néhány évvel Tiszaeszlár előtt, és milyen szellemi közegben kapott szárnyra azonnal az a képtelen vádaskodás egy fiatal református lány eltűnésekor, hogy „Solymosi Esztert a zsidók ölték meg!”

Lukács Ödön felső-szabolcsi tanácsbíró (ülnök) fájdalmas látéletet iktatott az egyházmegye 1876. évi tavaszi közgyűléséről írt beszámolójába, melyhez később figyelmeztetést is fűzött: „Általános panasz, hogy az idők nehezek,

az *anyagi* csapások lenyomnak bennünket, s így nincs meg a kellő elevenség és frissesség a *szellemi* ügyek előmenetelében sem. ... [Végezetül] egy igen komoly figyelemre méltó dologra hívom fel nemcsak egyházmegyénknek, de minden érdeklődőknek figyelmét! — Nem egyéb ez, mint azon megdöbbentő körülmény, mely szerint mindazon községekben, hol a lelkész földbirtok után fiztetik, napról napra ijesztő mértékben csonkul a belhivatalnokok fizetése. Népünk napról napra szegényedik, az *izraeliták* [kiemelés tőlem – KKÁ] pedig terjeszkednek, a birtokok más felekezetűek kezére jutván, nincs, aki fizessen. Ha az idők továbbra is ily gonoszak lesznek, nem messze leend [lesz majd] a szomorú helyzet, midőn több, ezelőtt virágzó egyházak nem lesznek képesek papot tartani, s talán még tanítót se! Nem jó volna-e azért minden lehető becsületes eszközzel odahatni, hogy a nép is belátván e szomorú helyzetet, beleegyeznék abba, hogy a papi s tanítói fizetések az illető birtokokra betábláztassanak? Lám a r.[ómai] cath.[olikus] atyafiak századokkal ezelőtt sejtették már ezt, hanem is egészen így, de alapítványok kieszközlése által, akárhány protestáns, vagy más felekezetű ember fizeti őket, mert e teher együtt jár a birtokkal.”

Kép: Ábrányi Lajos: Solymosi Eszter

[Kovács Kálmán Árpád teljes cikke itt olvasható el](#)

A Rákosi-korszak ünnepei

A háborút követő alig fél évtizedben a törvényhozó szerv a súlyát fokozatosan elvesztette. A nemzetgyűlés már 1946-ban felhatalmazta a kormányt arra, hogy törvényhozás hatáskörébe tartozó rendelkezéseket hozhasson az állam gazdasági, pénzügyi és közigazgatási rendjének biztosítására. A felhatalmazás ekkor még – többek között – közjogi természetű ügyekre kifejezetten nem terjedt ki, azonban az 1947-es új felhatalmazási törvény már – a korábbi tilalom törlésével – lehetővé tette a rendeletalkotást e területen is. A rendeleteket az országgyűlés politikai bizottságának utólagos jóváhagyás végett – formálisan – még be kellett mutatni. Ma is hatályos az a rendkívül szűkszavú, minden történeti megítélést mellőző kormányrendelet, mely e felhatalmazás alapján május elsejét nemzeti ünnepnappá nyilvánította Dobi István miniszterelnöksége idején, 1949-ben.

Az 1949. évi alkotmány a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának biztosította azt a jogot, hogy „törvényerejű rendelet” elnevezéssel jogszabályt alkothasson. Bár a törvényerejű rendeleteket az országgyűlés legközelebbi ülésén be kellett mutatni, érvényességük feltételéül az utólagos országgyűlési jóváhagyást az alkotmány nem kötötte ki. Témánkat illetően 1950-ben három lényeges törvényerejű rendelet jelent meg.

Kép: Fortepan / Kakuk László

[Hollósi Gábor teljes cikke itt olvasható el](#)

Cikkajánló

A legrégebbi Krisztus-kép a fővárosban

„Csemegi József meglátása szerint a tabáni Krisztus-töredék egy templomkapu boltíve alatt, a timpanon középtengelyében helyezkedett el, ahhoz hasonlóan, mint ahogy ez az észak-olaszországi Cavagnolóban található XII. századi, bencés Santa Fede-apátság bejárata fölött is látható” – olvasható **Dubniczky Zsolt** a Tabánban álló Alexandriai Szent Katalin-plébániatemplomban található Krisztus-képről szóló cikkében.

[Dubniczky Zsolt teljes cikke itt olvasható el](#)

Könyvrecenzió

Bartha Ákos: Véres város - Fegyveres ellenállás Budapesten 1944-1945

A *Századok* 157. évfolyam (2023) 2. számában jelent meg **Joó András** könyvrecenziója *Bartha Ákos: Véres város - Fegyveres ellenállás Budapesten 1944-1945* című könyvéről.

[Joó András recenziója itt olvasható el](#)

Budapest német etnikumáról

A *Városunk - Budapesti Honismereti Híradó*ban jelent meg **Orosz László** írása Budapest etnikai összetételéről a századfordulón.

[Orosz László írása itt olvasható el](#)

Az új adatkezelési tájékoztatónkat [itt tudja elolvasni](#):

A VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár kizárólag a saját rendezvényeivel és programjaival kapcsolatos meghívók és értesítők küldésére használta fel eddig az Ön személyes adatait (név és e-mail cím), azokat harmadik félnek nem adja át a jövőben sem. Ha nem ért egyet az Ön személyes adatainak (név, e-mail cím) további kezelésével, és a jövőben nem szeretne hírlevél formájában értesülni a VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár legújabb híreiről, rendezvényeiről és programjairól, akkor kérjük, hogy jelezze ezt az info@veritas.gov.hu címen! Ebben az esetben véglegesen és helyreállíthatatlanul töröljük Önt az adatbázisunkból. Ha az adatkezeléssel kapcsolatban bármilyen kérdése vagy észrevétele van, akkor forduljon hozzánk az info@veritas.gov.hu e-mail címen.

Bízunk benne, hogy továbbra is figyelemmel kíséri a VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár tevékenységét.

Copyright © VERITAS INTÉZET ÉS LEVÉLTÁR

Nem szeretne több hírlevelet kapni? [Ide kattintva iratkozhat le.](#)